

Vincze Irén, egykori bejáró oktató

Hogy került kapcsolatba az Eötvös Kollégiummal?

1947-ben kezdtem az egyetemet. Először matematika szakon, később vegyész lett belőlem. Mint ilyet hívtak meg az Eötvös Kollégiumba többször is beszélgetésekre, szakmai előadások megtartására.

Volt tanári kötődése vagy kollégiumi előlete Tanárnőnek?

Az egyetemen oktatóként és kutatóként dolgoztam, de a pedagógus natusban inkább hiszek, mint a pedagógus doctusban. Ma persze a papírok világát éljük. 1952-től 1954-ig voltam az Egyetemi Kollégium (a későbbi Irinyi Kollégium) igazgatónöje. Ez akkoriban a korábbi NÉKOSZ mozgalomban létezőkhöz hasonlító kollégium volt, tehát nem diákszállás, ahova csak aludni járt volna az ember. Ez leginkább abban nyilvánult meg, hogy nagy hangsúlyt helyeztek a közösségformálásra. Még hallgató koromban „szövetkezetet” alakítottunk négy-öt szobányi emberből. Programokat szerveztünk nekik, például voltak közös éneklések, néptáncolások. Ezek során megismerték egymást az emberek. Nem mindig jelentett ez elfogadást persze, de az összetartozás érzése előbb-utóbb kialakult. Elvárás volt a másik segítése, kiváltképp tanulmányi téren. Akkoriban egyébként az egyetem is szervezett tanuló párokat. Tehát az ember olyan rutinokra tett szert, amelyeket más közösségekben kiválóan tudott kamatoztatni. Például az egyetemi évfolyamokban is a kollégisták egy olyan közösségi magot alkottak, amely komolyan kihatott a többiekre. Ez a közösségi élmény azután úgy általában az ember egész életére megtette jótékony hatását, és számos konkrét módon megnyilvánult. A mi évfolyamunkban például óriási az összetartás azóta is, évenként találkozunk. Én ezt a közösségformálást tartom a mai napig is a tehetséggondozás egyik kiemelt értékmérőjének.

A NÉKOSZ után pár évvel ezek az elvek kivesztek, diákotthonokká váltak a bentlakásos intézmények. Egyedül az Eötvös Kollégiumban maradt meg a közösségformálásnak ez a tudatos módja, amelyet én nagyon nagyra tartok. Bár ma is szükség lenne rá, de ez a közösségformáló hatás, a spontán segítségnyújtás ma már sajnos nem általános. Sőt, szinte gyanús, ha valaki az önzetlen segítségét ajánlja. Érdeket sejtenek mögötte és vissza is utasítják. Sajnos sok rossz tapasztalatom akadt e téren. Az ember eljut oda, hogy nem ajánlja fel segítségét, megvárja míg kéri, de nem nagyon kéri, mert nem számítanak rá. Az én életem során rengeteget változott e téren is a világ. Az akkor és ott szocializálódott embernek valami olyat kell elnyomnia magában, amely egyébként a zsigereiben van. Nem könnyű dolog ez. Az egyetemen is ma már több százas évfolyamok vannak és csak néhány helyen maradt meg a csoportrendszer. Az Eötvösbe ráadásul három különböző kar kiemelkedő tanulmányi és tudományos diákköri eredményekkel bíró hallgatóit válogatták be. Ez volt a másik nagy értéke. Az ember nem vált szakbarbárrá. A hallgatók meghallgatták egymást és a sajátjuktól eltérő szempontok beépültek a gondolkodásukba.

Hogyan működött az Eötvös Kollégium akkori igazgatója?

Grasselly Gyula háború előtti Eötvös-kollégista volt. A Kollégium a Rákosi korszakban nem létezhetett. 1956-ban Grasselly Gyula igazgatói vezérletével és nem kis erőfeszítésének és ügyességének köszönhetően alakult újjá a Kollégium. Akkoriban ugyanis minden ilyen csoportosulást átpolitizáltak és ha valaminek nem volt politikai színezete, akkor nem pártolták. Grasselly Gyula pedig párton kívüli volt, tehát nem volt persona grata az egyetemen, szakmai kvalitásait persze elismerték. A Kollégium egész elitképzés funkciója nem volt támogatott. Tehát az egész Kollégium szembement a politikai és társadalmi elvárásokkal azzal, hogy apolitikusan viselkedett. Bár politikai követelményeket a Kollégiummal kapcsolatban nem fogalmaztak meg, az inkább csak úgy jött számításba, mint az akkori élet megannyi területének háttere. Elképzelhető, hogy Grasselly Gyula korábbi Eötvös-kollégisták támogatását is igénybe vette, annyiban feltétlenül, hogy gyakran hívták meg őket a Kollégiumba. Hagyományokat azonban nem lehetett ápolni, a háború előtti dolgok mind gyanúsak minősültek. Igazgatói tevékenysége abban állt, hogy a kollégisták között volt, emberi kapcsolatot teremtett velük, példát mutatott számukra tudományos munkájával, nyelvtudásával, emberi jellemével. Fontosnak tartom azt a buzdító szerepet is, amelyet vitt, nagyon értett a fiatalok nyelvén.

Mit jelentett akkoriban Eötvös-kollégistának lenni?

Grasselly Gyula azt közvetítette a hallgatók felé, hogy mivel az Eötvös Kollégiumban több a lehetőség, ezért egy Eötvös-kollégistának többet kell teljesítenie. Különben fel sem vették, illetve nem maradhatott bent. Hogy többlettudásra tessen szert, először a kollégiumi könyvtárat kellett kialakítani. A tanszékeken tudtuk, hogy kik voltak az Eötvös-kollégisták, dicsőség volt Eötvös-kollégistának lenni, de nem volt könnyű. Az Eötvös Kollégiumnak akkor saját berkein túlmutató kisugárzása – ma úgy mondanánk talán, hogy társadalmi hasznossága – nemigen lehetett a körülmények miatt. Mivel az elitképzés színhelye volt az Eötvös, a többi kollégium vagy irigykedve vagy ellenségesen fordult felé. Sajnos néha kialakult az Eötvös-kollégistákról az a kép, hogy törtető, a pátyolgatott gyerekek, akiknek nincs más dolguk, csak, hogy tanuljanak.

Hogyan alakult egyéni életpályája?

Szerencsésnek érzem magam, hogy olyan pályán dolgozhattam, ami sok örömet adott. Még diákkoromban kiválasztott Fodor Gábor akadémikus, későbbi rektor (és korábbi szegedi Eötvös-kollégista), így a Szerves Kémiai Tanszékre kerültem és dolgoztam. Azóta is ott dolgozom, illetve épp most hagytam abba a munkát a tanszék ideiglenes átköltöztetésével. Bár a nyugdíj után is folytattam, de rá kellett jönnöm, hogy hiába maradt meg az emberben az alkotási vágy, ha nem fektet bele ugyanannyi energiát, ha nem up-to-date, akkor az a minőség rovására megy. Közben több idegen nyelvet megtanultam, és ennek folyamánként

dolgoztam Németországban, Olaszországban és az Egyesült Államokban is kutatóként. Nagyon nagy kedvvel tanítottam az egyetemen, büszke vagyok rá, hogy sok tanítványom a mai napig örömmel keres fel, de a kutatásnak kellett elsőnek lennie. Az egyetemi előmenetelhez azt nézték mindig is, hogy az ember mennyit publikált, az oktatás másodlagos volt. Időnként járt érte dicséret, kitüntetés, de nem előléptetés. Az oktatást mindig is nehéz volt számokban mérni. Az oktatást az elmúlt tanévben befejeztem, még bizonyos kooperációs kutatási munkákban veszek részt, továbbá teljesítem a professzor emerita címmel járó kötelezettségeimet. Szerencsés vagyok abban a tekintetben is, hogy családom nagyobbik része Szegeden van, őket vasárnaponként ebédre tudom összegyűjteni. Mondhatnám azt is, hogy talaj nélkül maradt alkotószenvédélyemet a konyhában élem ki.

*Az interjút Varga-Orvos Zoltán készítette 2010-ben Szegeden
Szerkesztette: Antal Gabriella Karlivna*